

EVROPSKÝ PARLAMENT: HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

Základ Evropskému parlamentu položilo Společné shromáždění Evropského sdružení uhlí a oceli (ESUO), které se stalo společným shromážděním pro všechna tři nadnárodní evropská společenství, která v té době existovala. Shromáždění posléze dostalo název „Evropský parlament“. V průběhu času tento orgán, jenž je od roku 1979 volen přímo, doznal zásadních změn: ze shromáždění poslanců jmenovaných členskými státy se stal volený parlament, který je uznáván jako klíčový aktér určující politickou agendu Evropské unie.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

- původní Smlouvy ([1.1.1](#), [1.1.2](#), [1.1.3](#), [1.1.4](#), [1.1.5](#));
- rozhodnutí a akt o volbě zastupitelů Evropského parlamentu ve všeobecných a přímých volbách (ze dne 20. září 1976), které byly pozměněny rozhodnutím Rady ze dne 25. června a 23. září 2002.

TŘI SPOLEČENSTVÍ, JEDNO SHROMÁŽDĚNÍ

Po založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom) rozšířilo Společné shromáždění ESUO svou působnost na všechna tři společenství. Toto nové shromáždění se poprvé sešlo v počtu 142 poslanců dne 19. března 1958 ve Štrasburku jako „Evropské parlamentní shromáždění“ a 30. března 1962 změnilo název na „Evropský parlament“.

OD JMENOVANÉHO SHROMÁŽDĚNÍ K VOLENÉMU PARLAMENTU

Před zavedením přímé volby byli poslanci Evropského parlamentu jmenováni parlamenty jednotlivých členských států. Všichni poslanci tudíž měli dvojí mandát.

Na summitu konaném v Paříži ve dnech 9. a 10. prosince 1974 bylo rozhodnuto, že v roce 1978 nebo později se musí konat přímé volby, a Parlament byl požádán o předložení nových návrhů, které měly nahradit původní návrh úmluvy z roku 1960. V lednu 1975 přijal Parlament nový návrh úmluvy, na jehož základě dospěli vrcholní představitelé členských států, kteří se sešli ve dnech 12. a 13. července 1976, po vyřešení četných rozporů k dohodě.

Rozhodnutí a akt o volbě zastupitelů Evropského parlamentu ve všeobecných a přímých volbách byly podepsány v Bruselu dne 20. září 1976. Po ratifikaci všemi

členskými státy nabyl akt účinku v červenci 1978 a první volby se konaly ve dnech 7. a 10. června 1979.

ROZŠÍŘENÍ

Dne 1. ledna 1973 přistoupily k Evropským společenstvím Dánsko, Irsko a Spojené království (první rozšíření) a počet poslanců Evropského parlamentu se zvýšil na 198.

Při druhém rozšíření, k němuž došlo dne 1. ledna 1981, kdy přistoupilo Řecko, jmenoval řecký parlament do Evropského parlamentu 24 řeckých poslanců, kteří byli v říjnu 1981 nahrazeni přímo zvolenými poslanci. Druhé přímé volby se konaly ve dnech 14. a 17. června 1984.

Při třetím rozšíření dne 1. ledna 1986 vzrostl počet křesel ze 434 na 518 po příchodu 60 španělských a 24 portugalských poslanců, které jmenovaly jejich vnitrostátní parlamenty a kteří byli následně nahrazeni přímo zvolenými poslanci.

Po sjednocení Německa se složení Parlamentu přizpůsobilo demografické změně. V souladu s návrhy, které Parlament uvedl ve svém [usnesení ze dne 10. června 1992](#) o „jednotném volebním postupu: systém pro rozdělení křesel poslanců Evropského parlamentu“, se volbami v červnu 1994 zvýšil počet poslanců Evropského parlamentu z 518 na 567. Po čtvrtém rozšíření EU vzrostl počet poslanců na 626, přičemž mandáty pro nové poslance byly spravedlivě rozděleny v souladu s výše uvedeným usnesením.

Na mezivládní konferenci v Nice v roce 2000 bylo zavedeno nové rozdělení křesel v Parlamentu, jež se uplatnilo při evropských volbách v roce 2004. Maximální počet poslanců EP (původně stanovený na 700) se zvýšil na 732. Dosavadní počet křesel přidělených 15 stávajícím členským státům se snížil o 91 (z 626 na 535). Zbývajících 197 křesel bylo rozděleno mezi všechny původní a nové členské státy na poměrném základě.

Po přistoupení Bulharska a Rumunska dne 1. ledna 2007 počet křesel v Evropském parlamentu dočasně vzrostl na 785 s ohledem na příchod poslanců z těchto zemí. Po volbách v roce 2009, které se konaly ve dnech 4. až 7. června, byl počet křesel snížen na 736. Lisabonská smlouva (která vstoupila v platnost dne 1. prosince 2009) stanovila maximální počet poslanců EP na 751; tento limit byl dočasně do příštích voleb zvýšen na 754, protože v průběhu volebního období 2009–2014 se poté, co členské státy ratifikovaly pozměňovací protokol přijatý v rámci mezivládní konference konané dne 23. června 2010, ke 736 poslancům EP zvoleným v červnu 2009 přidalo dalších 18 poslanců. Po přistoupení Chorvatska dne 1. července 2013 se maximální počet křesel v souvislosti s příchodem 12 chorvatských poslanců, kteří byli zvoleni v dubnu 2013 (v souladu s článkem 19 Aktu o podmínkách přistoupení Chorvatské republiky), dočasně zvýšil na 766.

Před volbami v roce 2014 byl celkový počet křesel znovu omezen na 751. Rozdělení křesel bylo znovu přezkoumáno s ohledem na odchod Spojeného království, jenž nabyl účinnosti dne 1. února 2020 ([1.3.3](#)).

POSTUPNÉ ROZŠÍŘOVÁNÍ PRAVOMOCÍ

V důsledku nahrazení příspěvků členských států systémem vlastních zdrojů EU (1.4.1) byly poprvé rozšířeny rozpočtové pravomoci na základě Lucemburské smlouvy, podepsané dne 22. dubna 1970. Druhá smlouva se stejným předmětem, která posílila pravomoci Parlamentu, byla podepsána v Bruselu 22. července 1975 (1.1.2).

Jednotný evropský akt posílil úlohu Parlamentu v určitých legislativních oblastech (postup spolupráce) a stanovil, že smlouvy o přistoupení a přidružení podléhají jeho souhlasu.

Na počátku přeměny Parlamentu ve spolunormotvůrce stála Maastrichtská smlouva, která v určitých oblastech legislativní činnosti zavedla postup spolurozhodování a rozšířila postup spolupráce na další oblasti. Parlament tak získal pravomoc schvalovat s konečnou platností jmenování členů Komise, což představuje důležitý krok směrem k jeho politické kontrole nad výkonnou mocí EU (1.1.3).

Amsterodamská smlouva rozšířila postup spolurozhodování na většinu oblastí legislativní činnosti a reformovala jej, čímž postavila Parlament jako spolunormotvůrce naroveň s Radou. Tím, že jmenování předsedy Komise bylo podmíněno souhlasem Parlamentu, se parlamentní kontrola nad výkonnou mocí ještě zvýšila. Niceská smlouva dále rozšířila oblast působnosti postupu spolurozhodování.

Niceská smlouva, kterou se mění Smlouva o Evropské unii (SEU), smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty, byla podepsána dne 26. února 2001 a vstoupila v platnost dne 1. února 2003. Cílem této nové smlouvy byla reforma institucionální struktury Evropské unie tak, aby byla schopna čelit výzvam souvisejícím s budoucím rozšiřováním. Byly posíleny pravomoci Parlamentu v oblasti legislativy a dohledu a hlasování kvalifikovanou většinou bylo v Radě rozšířeno na více oblastí (1.1.4).

Lisabonská smlouva (1.1.5) přinesla další důležité rozšíření jak použití hlasování kvalifikovanou většinou v Radě (na základě nové metody od 1. listopadu 2014 – článek 16 SEU), tak uplatňování postupu spolurozhodování (nyní ve zhruba 45 legislativních oblastech). Spolurozhodování, nyní označované jako řádný legislativní postup, se tak stalo nejčastěji používaným postupem při rozhodování a vztahuje se na obzvlášť důležité oblasti, jako je např. společná zemědělská politika a politika v oblasti justice a bezpečnosti. Také byla posílena úloha Parlamentu při přípravě budoucích změn smluv (článek 48 SEU). Mimoto se jakožto součást Lisabonské smlouvy (a původně jako součást neúspěšného návrhu Smlouvy o Ústavě pro Evropu) stala právně závaznou Listina základních práv Evropské unie, která byla podepsána předsedy Evropského parlamentu, Komise a Rady na zasedání Evropské rady v Nice dne 7. prosince 2000 (4.1.2).

Po evropských volbách konaných ve dnech 23. až 26. května 2019 se ukázalo, že Parlament plně využil ustanovení článku 14 SEU, který stanoví, že „Evropský parlament vykonává společně s Radou legislativní a rozpočtovou funkci. Vykonává funkce politické kontroly a konzultace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. Volí předsedu Komise.“

Ve volbách v roce 2014 i v roce 2019 evropské politické strany ([1.3.3](#)) představily voličům „osobnosti v čele kandidátky“ ucházející se o funkci předsedy Komise. Lze s jistotou tvrdit, že se systém vedoucích kandidátů osvědčil, co se týče zvyšování účasti voličů ve volbách do Evropského parlamentu.

Udo Bux
02/2020

